

ד. באחד בשבט — ראש השנה לאילן. לענין מעשר פירות האילן, לפי שאין מעשרים מפירות שחנטו בשנה אחת, על פירות שחנטו בשנה אחרת. (10)

ובאחד בשבט מתחילה שנה חדשה לענין דין זה. (11).

וזהו כדברי בית שמאי.

אבל, בית הלל אומרים: בחמשה עשר בו, בשבט, הוא ראש השנה לאילנות.

גמרא:

שינונו במשנה: באחד בניסן ראש השנה

למלכים.

והוינן בה: למלכים — למאי הלכתא? לשם מה קבעו חכמים יום מיוחד שבו מתחילה שנת המלכים? ומדוע לא נמנה את השנה של כל מלך ומלך לפי היום שהתחיל למלוך בו? (12)

ומשינינן: אמר רב חסדא — הלכתא לשטרות! כדי שנוכל להבחין איזה שטר חוב נכתב לפני שעת ההלואה, והרי הוא שטר מוקדם, ואיזה שטר חוב נכתב אחרי ההלואה, והרי הוא שטר מאוחר.

וכמו דתנן במסכת שביעית [י ה]: שטרי חוב המוקדמין, אשר התאריך הכתוב בהם הוא לפני שעת ההלואה, (13) פסולין.

השטר פסול, וההלואה נחשבת כמלוה על

[שער האותיות אות ק הלכות שביעית].

אבל בתוספות רבי עקיבא איגר [בסוף משנה א] כתב שלענין שביעית באילן אמנם הולכים אחר חנטה, אך ראש השנה שלו הוא באחד בתשרי. וכתב הרש"ש שמדברי הרמב"ם משמע כדבריו עיין שם. וכן כתב הפני יהושע [לקמן י א ד"ה באחד בשבט] בדעת הרמב"ם. וכן הוכיח פאת השלחן כב יד עיין שם.

ובפירוש המיוחס לר"ש על תורת כהנים כתב שרק לחומרא השביעית מסתיימת בפירות האילן בט"ו בשבט של השמיני. אבל בתחילת השביעית ראש השנה הוא א' תשרי.

12. כך פירש רש"י. אבל הר"ח מפרש ששאלת הגמרא היא, מדוע אנו צריכים לדעת מתי ראש השנה לשנות המלכים? איזו נפקא מינה יש בזה? עיין שם. ועיין בריטב"א שמבאר מדוע רש"י לא פירש כהר"ח. ועיין בשאר הראשונים כאן.

13. כך פירש רש"י כאן. ולדעתו ששטר שנכתב

והשישית שבהן מפרישים מעשר עני.

והיות שאחד בתשרי הוא ראש השנה לירקות, הרי כל ירק הנלקט לפני ראש השנה הוא שייך לשנה שעברה, ומתעשר כדיניה. וירק הנלקט אחר ראש השנה שייך לשנה החדשה, ומתעשר כדיניה. גמרא יב ב.

והטורי אבן הקשה מדוע רש"י לא כתב נפקא מינה זו? ועיין ערוך לנר.

10. בגמרא יתבאר מדוע בפירות האילן הולכים אחר הלקיטה. עוד יתבאר בגמרא מדוע א' בשבט או ט"ו בשבט הם ראש השנה לאילן.

11. כך פירש רש"י. וכתבו הטורי אבן [באבני שהם] והרש"ש, שנפקא מינה גם לענין סיום שנות הערלה, שהן מסתיימות בט"ו בשבט [כפי שמבואר בגמרא להלן, בתחילת דף י א].

הטורי אבן להלן [יד א] כתב שאף לענין שביעית, הפירות שחנטו לפני ט"ו בשבט שייכים לשנה שעברה. והפירות החונטים אחר ט"ו בשבט שייכים לשנה הבאה. וכן כתב השל"ה